

Sambucus nigra

Allmänt

Fläderträdet eller busken tillhör växtfamiljen *Caprifoliaceae*.

Flädern är inhemsk i Europa. Den växer i skogar och buskmarker, på ödetomter och nära bebyggelse, vanligen i kväverik jord. I Götaland växer den vild men förvildad påträffas den långt upp i norra Sverige och odlas också på många håll i trädgårdar och parker. Den växer kraftigt och blir snart etablerad, där den planteras. Fläder har ansetts vara en mycket värdefull medicinal- och kosmetisk växt sedan antiken och alla delar har från tid till annan använts. Den är fortfarande en populär läkeväxt och den ger också en utmärkt dryck. Höjden kan bli 4-7 meter.

Sorten "Pyramidalis" är mycket populär, eftersom den har en sluten, upprätt form. "Aurea" har gyllengula blad. "Marginata" utvecklar gyllenrandiga blad, som senare blir gulvita. En form som varit känd i England sedan 1740 heter "Pulverulenta" och dess späda blad är nästan helvita, som sedan blir gröna med stora vita fläckar. Redan 1650 var "Laciniata" känd i Tyskland på grund av sina vackert inskurna bladflikar. Även "Linearis" har en annorlunda bladform; de är fjäderformade. En mycket rikblommande och storfruktig sort heter "Riese aus Vossloch". På senare år har rödblådiga sorter blivit populära.

Om man odlar fläder för blommornas skull och bor någorlunda avsides är amerikansk fläder, *sambucus canadensis*, ett alternativ. Den har fördelen att den inte är självfertil och dessutom blommar senare än den europeiska och därför sällan korspollineras. Detta gör att har du endast en amerikansk fläder inom polineringsavstånd sätter den inte frukt. Istället fortsätter den bilda nya blommor hela hösten. I skåne lär det på detta sätt gå att skörda fläderblommor så sent som november ett bra år. Och insekterna uppskattar förstås den längre blomsäsongen.

Klimat

Fläder växer bra inom zon I - V.

Jordmån

Växer på nästan all slags jord och är jordförbättrande. Föredrar dock något sur, näringsrik och kvävehaltig jord.

Plantering

Bästa planteringstiden är mars- april.

Skötsel/gödsling

Fläder är anspråkslös och robust, men en växt som behöver radikala förnyrningsingrepp då och då. Detta är också ett sätt att få fler blommor.

Skörd och användning

De stora kräm vita blomklasarna kommer i stort antal från juni till juli. De har en mycket karaktäristisk doft. I juni kan man samla in blommorna. I september och oktober mognar fläderbären, som är ypperliga till saftkok och marmelad. Fåglarna tycker också om bären och därför blir det ofta konkurrens om dem.

Man kan kurer sin förkylning med te av torkade fläderblommor, men också med saft av de mogna bären.

I dag används främst blommor och bär av fläder medicinskt.

Blommorna innehåller flavonoidglykosiderna rutin och quercitrin, cyanogenglykosiden sambunigrin, eterisk olja, slemämne, garvämne och organiska syror. Dessa ger blommorna främst svett drivande verkan och en infusion används för behandling av förkylning och andra infektioner i andningsorganen, och en del nervösa besvär. Kosmetiskt är blommorna mycket välgörande.

Bären innehåller organiska färgämnen, aminosyror, socker, rutin och stor mängd C-vitamin. De har mildt laxativ samt diuretisk, svett drivande och mildt lugnande verkan. De används i teblandningar vid förkylning och viktminskning och är även välgörande vid nervösa besvär, som sömnlöshet och migrän. Bladen är purgativa - det vill säga laxerande - och bör inte användas.

Övrigt

Fläder lämpar sig för skadedjursbekämpning. Av bladen kan man göra ett avkok som man kan bespruta rosor med för att förebygga angrepp av mjöldagg och skadedjur. Använd inte avkoket till grönsaker. Fläderavkok är också effektivt om man vill hålla sorkarna borta.

Källor

Tidens stora bok om läkeväxter

Lyckas med trädgården

<http://www.agroforestry.co.uk>

Författare

Denna artikel skrevs först av Wilhelm Raattamaa. Du kan läsa originalversionen [här](#).

Jean Jaurez (1 edit)

